

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων
Εξεταζόμενο Μάθημα: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Ημερομηνία: 10 Ιουνίου 2019
Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

β. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

1. Ο Επιμηθέας σκόπιμα αφήνει τον άνθρωπο χωρίς εφόδια. **ΛΑΘΟΣ** «Ἄτε δὴ οὖν... ἔλαθεν...εἰς τὰ ἄλογα.»
2. Ο Προμηθέας έρχεται να ελέγξει τη διανομή των εφοδίων. **ΣΩΣΤΟ** «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν»
3. Ο Προμηθέας προβληματίζεται για το πώς θα σώσει τον άνθρωπο. **ΣΩΣΤΟ** «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς»
4. Η είσοδος στην ακρόπολη του Δία επιτρέπεται στον Προμηθέα. **ΛΑΘΟΣ** «Τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν...οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν »
5. Μετά την παρέμβαση του Προμηθέα ο άνθρωπος αποκτά αφθονία αγαθών. **ΣΩΣΤΟ** «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται»

B1. Να περιγράψετε την προσωπικότητα και τον ρόλο του Επιμηθέα στη διανομή των εφοδίων, λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις και τις φράσεις του αρχαίου κειμένου που αναφέρονται σε αυτόν.

Ἦδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐνότητος τονίζεται ἡ κατάσταση φυσικῆς ἀδυναμίας στὴν ὁποία βρέθηκε ὁ ἄνθρωπος λόγω τῆς ἀπρονοησίας τοῦ Επιμηθέα, ἡ ὁποία ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς πνευματικῆς τοῦ κατωτερότητας («οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς»). Ἐνῶ, λοιπόν, ὁ Επιμηθέας εἶχε δώσει με φροντίδα καὶ σοφία ὅλα τα ἀπαραίτητα εφόδια στὰ ζῶα, στὸ τέλος τῆς μοιρασιάς διαπίστωσε ὅτι βρισκόταν σε ἀδιέξοδο («ἠπόρει ὅ,τι χρήσαιτο»), γιατί τα εφόδια ἐξαντλήθηκαν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔμεινε «ἀκόσμητος». Ἡ συμβολικὴ/μυθικὴ αὐτὴ ἀποτίμηση τοῦ τρόπου, με τὸν ὁποῖο ὁ Επιμηθέας μοίρασε τὶς φυσικὲς ιδιότητες στους ζωικὸς οργανισμοὺς, ἀποκαλύπτει σταδιακὰ τὴν πρωταγῶρεια σκέψη. Ἡ ἐπιμηθεϊκὴ φάση, που ἀντιστοιχεῖ στὸν φυσικὸ χρόνο τοῦ βιολογικοῦ σχηματισμοῦ τῶν ζωικῶν εἰδῶν, κλείνει με τὸ ἀνθρώπινο εἶδος τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται τελευταῖο στὴ σειρά τῶν ζωικῶν οργανισμῶν.

Στον μύθο του Πρωταγόρα ο Επιμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις ἐπί + μῆδος), σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας ενέργειας και βρίσκεται αντιμέτωπος με τις συνέπειές της. Είναι «άμαρτίνοος» ή «ὄψίνοος». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε αστόχαστο, απερίσκεπτο, επιπόλαιο, παρορμητικό. Παρουσιάζεται, δηλαδή, λόγω απρονοησίας να εξαντλεί όλα τα εφόδια στα ζώα και να αφήνει τον άνθρωπο εντελώς αβοήθητο και ανυπεράσπιστο. Εμμέσως, όμως, ο Επιμηθέας με το λάθος του αυτό έδωσε τη δυνατότητα στους ανθρώπους με τη χρήση των δώρων του Προμηθέα να αναπτύξουν πολιτισμό.

B2. Ποια αξία αποδίδεται στην «έντεχνον σοφίαν» και την πολιτική τέχνη, όπως φαίνεται από τον τρόπο με τον οποίο αυτές φυλάσσονται; Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, να στηριχτείτε στο παρακάτω απόσπασμα: «Ἄπορία οὖν σχόμενος [...] κλοπῆς δίκη μετῆλθεν».

Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του.

Η μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση των βιολογικών εξαρτήσεων στην αναζήτηση της αυτονομίας του συμβολίζεται με τον Προμηθέα και τη φιλόδοξη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Ειδικότερα η κατάκτηση της τεχνικής συνδέεται με την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, την οργάνωση της εργασίας ως κατασκευαστικής διαδικασίας, για παράδειγμα σπιτιών, όπλων, εργαλείων, με την επινόηση συμβολικών συστημάτων επικοινωνίας και αντιμετώπισης καθημερινών αναγκών, πχ. γλώσσα, γραφή, αρίθμηση και με την καλλιέργεια.

Ο Πρωταγόρας με τον όρο πολιτική σοφία εννοεί τη γνώση της πολιτικής τέχνης, δηλαδή την ικανότητα πολιτικής οργάνωσης, αλλά και κοινωνικής οργάνωσης στα πλαίσια ενός θεσμού όπως είναι η πόλη. Πρόκειται για γνώσεις που εξασφαλίζουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να ζουν οργανωμένοι, να συνυπάρχουν, να διαμορφώνουν δυνατότητες για μια κοινωνία που θα πορεύεται στην πορεία της προόδου. Αυτή, λοιπόν, την πολιτική σοφία οι άνθρωποι ακόμα δεν την είχαν αποκτήσει. Ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να προσφέρει και αυτό το δώρο στους ανθρώπους.

Η αξία που αποδίδεται στα δώρα αυτά γίνεται φανερή από τον τρόπο με τον οποίο φυλάγονται. Αν αναλογιστούμε δηλαδή ότι η ακρόπολη είναι το πλέον προστατευόμενο, ασφαλισμένο και συχνά ιερό τμήμα κάθε πόλης, γίνεται ακόμα μια φορά αντιληπτή η σημασία και η αξία της πολιτικής σοφίας, η οποία φυλασσόταν στην ακρόπολη, την οικία του Δία, και μάλιστα με ισχυρή και φοβερή φρουρά.

Οι φύλακες του Δία ήταν η Βία και το Κράτος, που αναφέρονται τόσο στη *Θεογονία* του Ησιόδου όσο και στον *Προμηθέα Δεσμώτη* του Αισχύλου. Πρόκειται για τα όργανα

εξουσίας του Δία. Στον μύθο του Πρωταγόρα συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη πνευματικού πολιτισμού. Έμμεσα προβάλλει την αξία και τη σημασία της τέχνης που υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθήνας.

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

- α. Οι σοφιστές χρησιμοποιούσαν τους μύθους στα γραπτά και τη διδασκαλία τους. **ΣΩΣΤΟ**
- β. Ένα από τα πρόσωπα που εμφανίζονται στον διάλογο Πρωταγόρας είναι ο ηγέτης των Τριάκοντα Τυράννων. **ΣΩΣΤΟ**
- γ. Στον διάλογο Πρωταγόρας, ο Σωκράτης αντιμετωπίζει τον Πρωταγόρα με έντονη ειρωνεία. **ΛΑΘΟΣ**
- δ. Ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο υποστηρίζει ότι η πολιτική τέχνη είναι προσιτή σε όλους τους ανθρώπους. **ΣΩΣΤΟ**
- ε. Η σωκρατική διαλεκτική υιοθετεί τη μέθοδο της διάλεξης. **ΛΑΘΟΣ**

B4. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας κάθε μία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύουν τρεις λέξεις.)

Στήλη Α Στήλη Β

Είμαρμένη: μερίδιο

Έξιέναι: εισιτήριο

Έσχε: σχήμα

Κλέπτει : κλεψύδρα

Λαθών : λήθη

B5.

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου, να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα, με βάση τα λόγια και τις ενέργειές του, σε κάθε ένα από τα δύο κείμενα, στον Πρωταγόρα και τον Προμηθέα δεσμώτη. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Και στα δύο αποσπάσματα ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπου χάρη στο δώρα του. Ωστόσο, είναι διαφορετική η φύση των δύο κειμένων. Από τη μία ο «Πρωταγόρας» είναι φιλοσοφικό κείμενο, ενώ ο «Προμηθέας Δεσμώτης» έχει ποιητική μορφή.

Έτσι, στο γνωστό κείμενο ο Πρωταγόρας χρησιμοποιεί το γ'ενικό πρόσωπο, σε πεζό λόγο για να περιγράψει το χαρακτήρα του Προμηθέα, ενώ απουσιάζουν τα υπερβολικά σχήματα λόγου και χρησιμοποιείται ο δραματικός ενεστώτας. Ακόμη, κάνει μια επιγραμματική αναφορά στην προσφορά του Προμηθέα επικαλούμενος μόνο τα δώρα της έντεχνης σοφίας και της φωτιάς. Πιο συγκεκριμένα, ο Προμηθέας παρουσιάζεται μέσα από τα λόγια του Πρωταγόρα ως φιλόανθρωπος, ο οποίος από αγάπη και συμπόνια για το ανθρώπινο γένος οδηγείται στην ευεργετική προσφορά δώρων, αδιαφορώντας για τις ποινές που μπορεί αυτή να του επιφέρει. Επιπλέον, εμφανίζεται τολμηρός, διότι δεν διστάζει να συγκρουστεί με τους θεούς. Είναι ευφυής και πανούργος, αφού κατορθώνει να εξαπατήσει ακόμη και τους ίδιους τους θεούς, καθώς μπαίνει κρυφά στο εργαστήρι του Ηφαίστου και της Αθηνάς και κλέβει τις τεχνικές γνώσεις μαζί με τη φωτιά. Απλώς, προσπαθεί να βρει τρόπο να επουλώσει την πληγή που πάει να δημιουργηθεί από την αμέλεια του Επιμηθέα.

Στο παράλληλο κείμενο ο Προμηθέας παρουσιάζεται να μιλά ο ίδιος για την προσφορά του στους ανθρώπους επικαλούμενος την ιατρική, τη φαρμακευτική, την μαντική και την μεταλλουργία. Σε αντίθεση με το πρωτότυπο κείμενο ο λόγος είναι λυρικός, χρησιμοποιείται α'ενικό πρόσωπο και αναφέρεται σε περισσότερες τέχνες από αυτές που αναφέρει ο Πρωταγόρας. Όμως, και στο παράλληλο κείμενο αναδεικνύεται ο φιλόανθρωπος χαρακτήρας του μεγάλου ευεργέτη της ανθρωπότητας, Προμηθέα. Φανερώνεται η μέριμνά του να αποκτήσουν οι άνθρωποι όλες εκείνες τις δυνατότητες που θα τους επιτρέψουν να εξισορροπήσουν τον ενδεή εξοπλισμό τους από τη φύση. Τέλος, εμφανίζεται με κάποια αλαζονεία, καθώς αναφέρει πως όλες οι τέχνες είναι δωρεές του ίδιου και πως κανείς άλλος πριν από αυτόν δεν πρόσφερε αυτά τα δώρα στους ανθρώπους («Με τη συνέχεια πιο πολύ...απ' όλα τούτο:», «και πρώτος απ' τα όνειρα ξεχώρισα όσα μέλλονται», «Να το έργο μου», «ποιος άλλος...πριν από μένα», «Με δυο λόγια μάθε...δωρεές του Προμηθέα»). Ωστόσο, η αλαζονεία αυτή δικαιολογείται αν ληφθεί υπόψη ότι ο Προμηθέας συμβολίζει την ελευθερία του ανθρώπινου πνεύματος απέναντι στο λόγο της εξουσίας.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἐγὼ δὲ ἰδιώτης [...] ζητῶ τοῦτο».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Εγώ μπορεί να είμαι απλός άνθρωπος, ξέρω όμως ότι καταρχάς είναι προτιμότερο να μάθει κανείς το σωστό με βάση την ίδια τη φύση του, και κατά δεύτερο λόγο να διδαχθεί από όσους γνωρίζουν αληθινά κάτι σωστό και όχι από όσους κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως λοιπόν δεν χρησιμοποιώ λόγια μου που μοιάζουν με των σοφιστών· δεν είναι αυτός ο σκοπός μου·

Γ2. Ποιες επικρίσεις διατυπώνει εναντίον των σοφιστών ο Ξενοφών ως προς την επίδρασή τους στους νέους;

Ο Ξενοφών στο συγκεκριμένο απόσπασμα προβάλλει τον εαυτό του, ως αληθινό δάσκαλο σε αντίθεση με τους σοφιστές. Εναντίον τους διατυπώνει κάποιες επικρίσεις για την επίδραση τους στους νέους. Αρχικά, κατηγορεί τους σοφιστές ότι δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή αλλά κάνουν το αντίθετο. Πιο συγκεκριμένα, αποδεικνύει την

κατηγορία αυτή υποστηρίζοντας ότι δεν έχουν δει κάποιο νέο, ενάρετο που να πήρε αξίες από αυτούς. Τα συγγράμματά τους αναφέρονται σε ανούσια θέματα και προκαλούν τους νέους να απολαύσουν μια ζωή χωρίς περιεχόμενο και ηθικές αρετές. Επομένως, όσοι ελπίζουν ότι θα μάθουν χρήσιμα πράγματα από σοφιστές, ελπίζουν μάταια. Αυτοί είναι υπεύθυνοι σύμφωνα με τον Ξενοφώντα για τα πιο μεγάλα αδικήματα. Τους κατηγορεί, λοιπόν, με τρόπο οξύ για όσα γράφουν και ότι δεν διαθέτουν κανένα απολύτως αξιοσύστατο απόφθεγμα, το οποίο θα εκπαίδευε τους νεότερους στην αρετή. Το ύφος τους είναι εξεζητημένο και σε καμία περίπτωση δε συμβάλλει στην ηθική καλλιέργεια των νέων.

Γ3. Στο απόσπασμα «οὔτε γὰρ [...] χρὴ ἀγαθοὺς γίνεσθαι»:

α. Να μεταφέρετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά και τις αντωνυμίες στον άλλο αριθμό, στην ίδια πτώση και στο ίδιο γένος.

ἄνδρα : ἄνδρας
γράμματα: γράμμα
ὄντιν: οὔστινας
οὔ: ὄν

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ρήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό αριθμό και να τα μεταφέρετε στην υποτακτική αορίστου της ενεργητικής φωνής, στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό.

ἔωράκαμεν: ἴδωμεν
ἐποίησαν: ποιήσωσιν
παρέχονται: παράσχωσι(ν)

Γ4.α. Στο απόσπασμα «ὀνόματα μὲν γὰρ [...] εἰ καλῶς ἔχοιεν» να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο.

Απλή σκέψη του λέγοντος: ΥΠΟΘΕΣΗ: «εἰ καλῶς ἔχοιεν.». **ΑΠΟΔΟΣΗ:** «οὐκ ἂν παιδεύσει»

Προσδοκώμενο: ἂν καλῶς ἔχωσιν, ὀνόματα...οὐ παιδεύσει(ν)

β. «πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί.

Χρησιμοποιείται παθητική σύνταξη.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ: οὔτοι /αὐτοί πολλά γεγράφασι(ν)

Με την ενεργητική σύνταξη εξαιρείται το υποκείμενο της ενέργειας.

Επιμέλεια: Σούλα Δράκου, Λιάνα Κιάκου, Λαχανά Μαρία,
Δεμίρη Βάσω, Λιπορδέξη Μαρία

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ !